

**Een tweede algemene bevraging omtrent
De archeologie in Vlaanderen:
Rapport**

april 2010

FVA

Forum Vlaamse Archeologie

Inhoudstafel

Inleiding	2
1. Respondenten achter de enquête	3
2. Structuren, middelen en omkadering van de Vlaamse archeologie	7
3. Evaluatie van enkele specifieke aspecten van de huidige Vlaamse archeologie	10
4. Informatiedoorstroming	11
5. Rol van de diverse actoren: publiek versus privaat	15
6. Evaluatie van de werking van het FVA	17
7. Conclusies en aandachtspunten	19

Tweede algemene bevraging omtrent de archeologie in Vlaanderen (2009 – 2010)

Inleiding

Dit rapport behelst de resultaten van de tweede opiniepeiling van het Forum Vlaamse Archeologie vzw (FVA). Sinds de eerste opiniepeiling die het FVA uitvoerde (2005) heeft de archeologische sector in Vlaanderen belangrijke wijzigingen ondergaan. Met het vooruitzicht van een nieuwe bestuursperiode leek een nieuwe bevraging dan ook zinvol: deze tweede opiniepeiling moet het FVA helpen om de vinger aan de pols te houden en aandachtspunten en wensen die vanuit de achterban en de sector worden naar voren geschoven, onder de aandacht te brengen bij het beleid.

De bevraging werd uitgevoerd in mei-juni 2009, dus voor de nieuwe bestuursperiode op Vlaams niveau. Naast de leden van het FVA werd ook het archeologisch werkveld aangeschreven.

In een opiniepeiling kan uiteraard niet alles aan bod komen. Er werd bewust geopteerd om de bevraging te beperken tot een aantal thema's waarbij een brede groep van respondenten zich aangesproken kan voelen, elk vanuit hun eigen invalshoek en specifieke werkomgeving, om zodoende verzekerd te zijn van voldoende respons en om statistisch relevante gegevens te creëren.

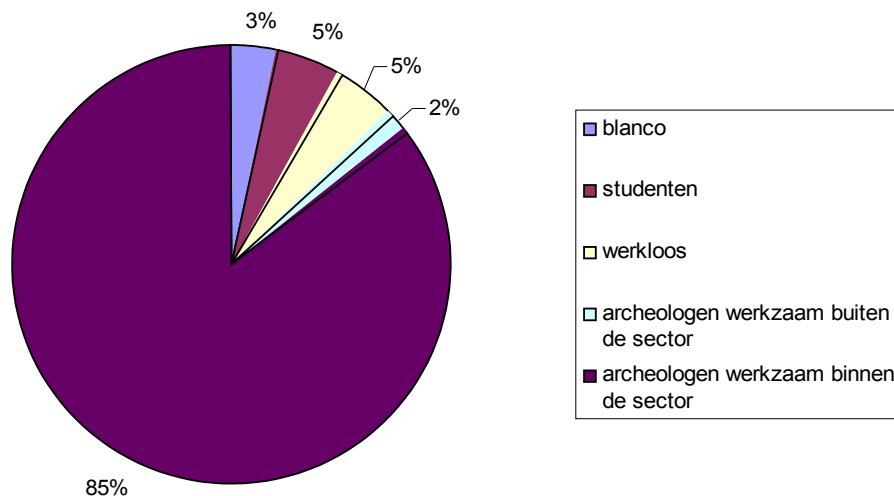
De gegevens dienden ook meetbaar te zijn volgens een aantal categorieën. Niet elk thema laat zich immers gemakkelijk beoordelen volgens een vooraf bepaalde meerkeuzelijst aan antwoorden zonder hierbij al te veel nuance te verliezen. Een opiniepeiling is dan ook maar één van de methodes om bepaalde tendenzen, aandachtspunten of meningen in kaart te brengen. Sommige opinies worden bij voorkeur dan ook beter via een ander medium dan via een bevraging in kaart gebracht. Zo vindt deze opiniepeiling aansluiting bij andere initiatieven van het FVA waarbij naar de meningen van het werkveld kan gepeild worden, zoals bijvoorbeeld het Archeologisch Forum.

Om leemtes in de bevraging gedeeltelijk trachten te ondervangen, werd op het einde van de bevraging ruimte voorzien om suggesties over te maken. Dit moet inspiratie geven voor toekomstige bevragingen of paneldebatten.

1. Respondenten achter de enquête

1.1. Algemeen

Het FVA ontving 62 ingevulde enquêtes (zie grafiek 1). Ruim 85% daarvan zijn ingevuld door archeologen die werkzaam zijn in de sector. 3% van de ondervraagden heeft niet verduidelijkt tot welke categorie hij/zij behoort. De resterende 12% van de respondenten kunnen worden opgedeeld in studenten (5%), werkloze archeologen (5%) en archeologen die tewerkgesteld zijn in een andere sector (2%). Voor de verdere verwerking van de gegevens is enkel de grote groep van archeologen werkzaam in de sector statistisch gezien relevant.

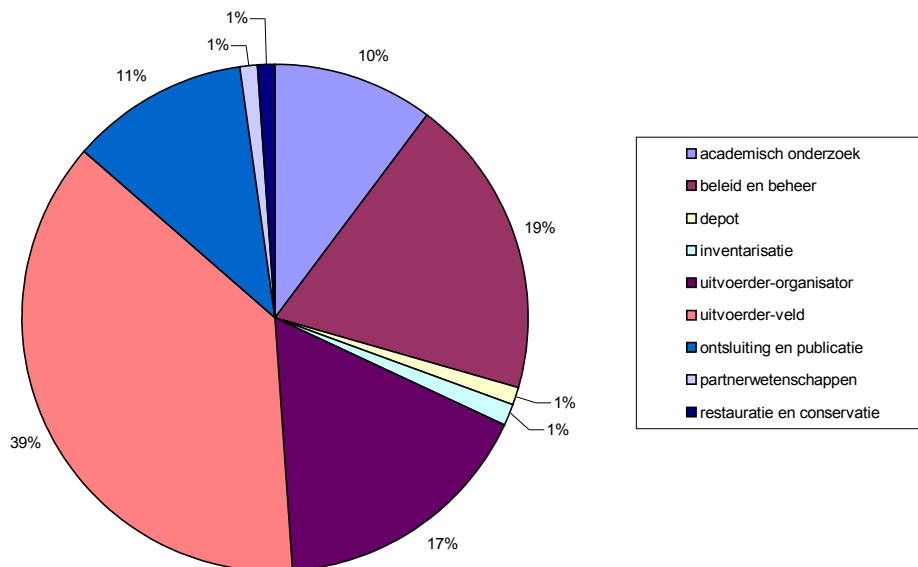

Grafiek 1: Verdeling van de 62 ondervraagden.

1.2. Archeologen werkzaam in de sector

Van de archeologen werkzaam in de sector zijn 44 archeologen aan de slag binnen de Vlaamse archeologie, 4 archeologen werken voor een buitenlandse werkgever - maar met de Vlaamse archeologie als zwaartepunt - en 6 personen hebben een job in de buitenlandse archeologie.

Wanneer we deze groep nader onder de loep nemen, stellen we vast dat alle deelsectoren van de archeologie vertegenwoordigd zijn (zie grafiek 2): (1) archeologen werkzaam als uitvoerder op het veld, (2) als uitvoerder op organisatorisch vlak, (3) in academisch onderzoek, (4) in beleid en beheer of (5) in de "restgroep" (in de restgroep zijn opgenomen: depot, inventarisatie, ontsluiting en publicatie, partnerwetenschappen, restauratie en conservatie). Het zwaartepunt ligt hierbij vooral bij de categorie van veldarcheologen (39%), gevolgd door de sector beleid en beheer (19%) en de uitvoerders op organisatorisch vlak (17%).

Grafiek 2: verdeling archeologen werkzaam in de sector in verschillende sectoren.

1.3. Archeologen werkzaam in Vlaanderen

Wanneer de samenstelling van de groep archeologen werkzaam in de Vlaamse archeologie opgesplitst wordt naar werkgever, zien we in de antwoorden dat de verdeling quasi gelijk is tussen het aantal reacties van mensen tewerkgesteld door de Vlaamse overheid en zij die tewerkgesteld zijn door een commerciële organisatie. Enkele van hen geven op dat ze werken in combinatie met een wetenschappelijke instelling. Behalve deze drie categorieën zijn ook een aantal archeologen werkzaam bij een provinciale of gemeentelijke overheid of voor een intergemeentelijk samenwerkingsverband. Het aantal jaren ervaring van de respondenten varieert evenwichtig van 2 tot meer dan 15 jaar dienst.

1.4. Resultaten van deze bevraging

Uit de bovenstaande gegevens kunnen enkele besluiten worden geformuleerd. In totaal zijn 62 enquêtes ingevuld. Dit is zeker geen benadering van het gehele archeologische werkveld, maar er zijn voldoende gegevens om statistisch te verwerken. Belangrijk hierbij is dat 85% van de vragenlijsten is ingevuld door archeologen werkzaam in de sector. Deze groep bestaat vooral uit veldarcheologen, maar ook uitvoerders op organisatorisch vlak en archeologen werkzaam in beleid en beheer zijn goed vertegenwoordigd. Bijna de helft van de respondenten is werkzaam voor de Vlaamse overheid (al dan niet in combinatie met een wetenschappelijke instelling) en ongeveer evenveel personen werken voor een commerciële organisatie. Het aantal jaren ervaring is evenwichtig verdeeld. Samengevat kan gesteld worden dat de reacties een vrij representatief beeld geven van de Vlaamse archeologie.

1.5. Vergelijking met de resultaten van de eerste bevraging (2005).

In vergelijking met de resultaten uit 2006 hebben betrekkelijk minder mensen de enquête ingevuld: 62 in plaats van 188. Toch zijn minstens hetzelfde aantal personen aangesproken om de vragenlijst te beantwoorden. De tweede bevraging heeft dus duidelijk minder mensen gemotiveerd dan drie jaar geleden. Als we de ondervraagden meer nauwkeurig bekijken dan valt op dat slechts 1 archeoloog werkzaam buiten de sector, drie werkloze collega's en drie studenten de enquête hebben ingevuld, terwijl hun

aantallen veel hoger lagen bij de eerste bevraging. Mensen van buiten de sector zijn al helemaal in de minderheid. Daartegenover echter is het aantal archeologen werkzaam in de sector veel meer constant gebleven: 75 in 2006 en 53 in 2009. Het is mogelijk dat de situatie binnen de Vlaamse archeologie veel positiever wordt ervaren dan drie jaar geleden, waardoor de nood om een stem te laten gelden minder groot is.

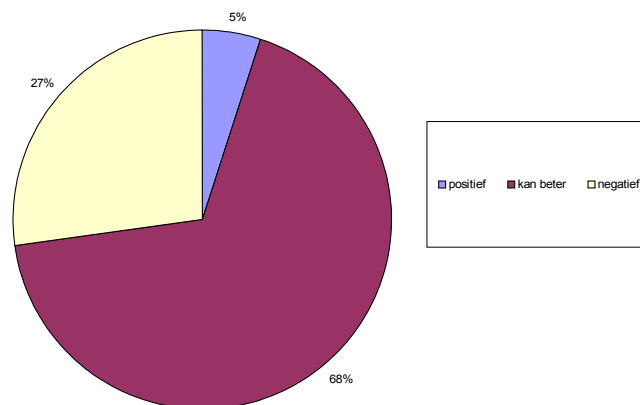
De verdeling van de groep archeologen werkzaam binnen de Vlaamse archeologie geeft procentueel een gelijkaardig beeld als de verdeling uit 2006 met de uitvoerders als grootste groep, gevolgd door de sector beleid en beheer die in vergelijking met 2006 iets geslonken is. De andere sectoren zijn eveneens te vergelijken met de verdeling uit de eerste bevraging.

2. Structuren, middelen en omkadering van de Vlaamse archeologie

In dit onderdeel wordt gepeild hoe men de globale toestand van de Vlaamse archeologie ervaart en hoe men aankijkt tegenover de werking van de structuren.

2.1. Hoe wordt de huidige situatie van de Vlaamse archeologische sector ervaren?

Slechts 2 personen op 62 gaven aan hierover geen mening te hebben. Van de 60 respondenten (100%) met een mening ervaren er slechts 3 (5%) de situatie als positief en die kwamen allemaal uit de Vlaamse archeologie. De meerderheid vindt dat de situatie beter kan, t.t.z. 40 respondenten (67%), waarbij de meningen van 'Vlaamse archeologen' en 'andere' gelijk lopen. Bij de 'buitenlandse archeologen' waren dat er proportioneel minder, nl. slechts 5 (45% van deze categorie). Bij diegenen die de situatie slecht inzien zijn het vooral de archeologen werkzaam in het buitenland die er geen goed oog op hadden, namelijk 6 (55% van deze categorie). Bij de Vlaamse archeologen vonden er slechts 10 of 23 % dat de situatie slecht is. In totaliteit vonden dus slechts 16 personen de situatie slecht of 28% van zij met een mening.

Grafiek 3: Hoe wordt in het algemeen de huidige situatie van de Vlaamse archeologische sector ervaren?

Conclusie:

De conclusie is dat de meerderheid vindt dat de situatie van de Vlaamse archeologische sector voor verbetering vatbaar is en dat een vrij grote minderheid vindt dat de situatie zelfs ronduit slecht is. Het zijn vooral de buitenlandse archeologen die de verhouding naar het negatieve trekken.

Als je de vergelijking maakt met de vorige enquête dan zie je dat de meningen van 'slecht' naar 'kan beter' zijn verschoven, maar dat de groep van de positivisten nagenoeg dezelfde is gebleven.

2.2. Evolutie van de Vlaamse archeologische sector tegenover vroeger (2005)

Van de 62 respondenten hadden er 11 geen mening (bijna 18%). Het zijn verhoudingsgewijs vooral de 'andere' die met 43 % (3 op 7) er geen mening op nahouden.

In de groep van 51 personen met een mening zijn er 32 of nagenoeg 63% te vinden die de situatie tegenover vroeger als verbeterd ervaren. De Vlaamse archeologen scoren daarbij het beste (66%) terwijl de buitenlandse minder geven (55%) en de andere zelfs onder de helft (40%). 10 personen of een kleine 20% vinden dat de situatie gelijk is gebleven, quasi gelijk over alle groepen verdeeld. 17% van de respondenten die op deze vraag hun mening te kennen gaven, vinden dat de situatie er op achteruit is gegaan, waarbij de Vlaamse archeologen het minst negatief zijn (16%).

Conclusie:

Het feit dat er relatief veel mensen zonder mening zijn, zou wel eens kunnen betekenen dat zij pas na 2005 in de archeologie zijn gestapt en dus inderdaad de vergelijking met vroeger niet kunnen maken. Algemeen ziet men wel een verbetering in de loop van de 4 jaar, maar zijn het vooral de archeologen tewerkgesteld in de Vlaamse archeologie die dit ervaren. In de ogen van de buitenwereld en van de buitenlandse archeologen is de evolutie veel minder positief, misschien omdat bij de laatste er inderdaad weinig verandering merkbaar is. Ofwel percipieert diegene die niet dagdagelijks in de Vlaamse archeologie is tewerkgesteld de situatie slechter dan ze eigenlijk is.

Vergelijkt men dit met de reële cijfers van de enquête van 2005, dan blijkt inderdaad dat de toestand er op vooruit is gegaan, net omdat er toen veel meer mensen waren die vonden dat het slecht ging.

2.3. Evaluatie van de structuren die waken over het archeologisch erfgoed

Van de 62 respondenten gaven er 60 (of 97%) antwoord op deze vraag. Slechts 2 personen van de 60 (3,3 %), beiden tewerkgesteld in de Vlaamse archeologie, vindt dat er efficiënt en doeltreffend wordt gewerkt. Meer dan de helft, om precies te zijn 34 respondenten (een kleine 57 %), vindt dat er te weinig middelen zijn om de taken naar behoren te kunnen uitvoeren en meent dus dat de structuur mogelijk efficiënt en doeltreffend is. De Vlaamse archeologen zitten daar iets boven, de buitenlandse archeologen er iets onder en van 'de andere' deelt 4 op de 5 deze mening. Zij die de structuur inefficiënt en ondoeltreffend vinden, vertegenwoordigen met 24 personen 40 % van diegenen met een mening. Ook in dit geval zijn de cijfers nagenoeg gelijk voor de Vlaamse archeologen, zitten de buitenlandse iets boven het gemiddelde en 'de andere' met 1 op 5 er ruim onder. Slechts één iemand houdt er een andere mening op na en die vindt dat de noodzaak van een provinciale depotwerking zich opdringt.

Conclusie:

Er kan duidelijk geconcludeerd worden dat de bestaande structuren niet naar behoren werken. Een ruime helft wijt dit gebrek aan efficiëntie aan een tekort aan middelen. Een kleine helft vindt dat de oorzaak van ondoeltreffendheid en inefficiëntie aan de structuur zelf te wijten is.

Ook in 2005 tekende dezelfde tendens zich af. Alleen is de groep die het falen aan de structuur zelf wijten, gestegen met een kleine 10% terwijl diegenen die het aan het tekort aan middelen wijten lichtjes is gedaald. De indruk wordt dus gewekt dat er meer dan vroeger nood is om ook de structuur zelf ook aan te pakken.

2.4. Evaluatie van de structuren die waken over het beheer en de productie van kennis van het archeologisch erfgoed

De resultaten van deze vraag zijn bijzonder gelijklopend met die van de vorige vraag. Van de 62 respondenten gaven er 59 (of 95%) antwoord op deze vraag. Het belangrijkste verschilpunt ligt er in dat niemand vindt dat er efficiënt en doeltreffend wordt gewerkt. Meer dan de helft van zij die een antwoord gaven, om precies te zijn 34 respondenten (een kleine 58 %), vindt dat er te weinig middelen zijn om de taken naar behoren te kunnen uitvoeren en meent dus dat de structuur mogelijk efficiënt en doeltreffend is. De Vlaamse archeologen zitten daar iets onder, de buitenlandse nog meer en van 'de andere' deelt 4 op de 5 deze mening. Met 24 personen telt de groep van diegenen die de structuur inefficiënt en ondoeltreffend vinden bijna 41 % van diegenen met een mening. Ook in dit geval zijn de cijfers nagenoeg gelijk voor de Vlaamse archeologen (bijna 42%), zitten de buitenlandse er iets boven en 'de andere' met 1 op 5 er ruim onder. Ook hier is er slechts één iemand die er een andere mening op na houdt met dezelfde opmerking dat de noodzaak van een provinciale depotwerking zich opdringt.

Conclusie:

De antwoorden zijn zodanig gelijklopend met die van de vorige vraag, dat de bedenking zich opdringt of men de eigenlijke vraag geïnterpreteerd heeft, zoals wij ze bedoeld hebben. Enige voorzichtigheid in de interpretatie van deze resultaten is dus wel gewettigd.

Los van deze bedenking kan er besloten worden dat volgens de respondenten de bestaande structuren er niet naar behoren in slagen om de productie van kennis en de zorg voor het beheer van die kennis op een adequate manier te garanderen. Een ruime helft wijt dit gebrek aan efficiëntie aan een tekort aan middelen. Een kleinere groep vindt dat de oorzaak van ondoeltreffendheid en inefficiëntie aan de structuur zelf te wijten is. In 2005 werd deze vraag niet gesteld waardoor er dus ook geen vergelijking te maken valt.

2.5. Algemene conclusie structuren, middelen en omkadering

Het globale besluit over het onderdeel structuren, middelen en omkadering is dat er in de eerste plaats een tekort aan middelen wordt aanvoeld, maar dat tegelijkertijd ook aan de structuren zelf moet gesleuteld worden, zowel om het ongedocumenteerde verlies van erfgoed tegen te gaan als om de kennis die dit zou moeten opleveren te garanderen.

3. Evaluatie van enkele specifieke aspecten van de huidige Vlaamse archeologie

In dit hoofdstuk worden enkele specifieke aspecten van de huidige Vlaamse archeologie onder de loep genomen. Hierbij kon een beoordeling worden gegeven met een score variërend van -2 tot +2. Hieronder is gekeken in welke mate een onderwerp positief of negatief wordt bevonden.

3.1. Algemeen

De opleiding archeologie scoort algemeen beschouwd positief, maar ze wordt door de Vlaamse archeologen wel het minst hoog ingeschat. Het tegenovergestelde beeld hebben archeologen in Vlaanderen en het buitenland echter over het uitwerken van een visie op de Vlaamse archeologie, de organisatie van het archeologische veld en de integratie met andere beleidsdomeinen (zoals bijvoorbeeld Ruimtelijke Ordening). Waarbij het uitwerken van een visie op Vlaamse archeologie het meest slecht scoort.

3.2. Archeologisch onderzoek in kader van bouwactiviteiten.

Niet alle onderdelen krijgen dezelfde score. Het zijn onderwerpen zoals logistiek, veiligheid op de werf, inhoudelijke en wetenschappelijke begeleiding en in mindere mate ook contacten tussen de verschillende actoren die gemiddeld positief worden ervaren door alle bevrageden. Dit kan niet worden gezegd van punten zoals dossierlast, tijdsdruk bij dossierbehandeling, tijdsdruk bij veldwerk, eindevaluatie en tijdsdruk bij verwerking en rapportage. Vooral deze laatste scoort heel slecht. De inhoudelijke voorbereiding en administratieve verplichtingen worden ook licht negatief ingeschat, behalve door de archeologen werkzaam in het buitenland die deze punten eerder licht positief inschatten.

3.3. Traject na opgraving

Dit thema krijgt van de bevrageden de meest slechte scores. Zowel het doorstromen van informatie naar de sector, de mogelijkheid tot verder onderzoek en het deponeren van vondsten in een archief krijgen slechte cijfers met de mogelijkheid tot verder onderzoek als koploper.

3.4. Beroepssituatie

Ook voor wat betreft werkzekerheid zijn er negatieve punten. De Vlaamse archeologen schatten deze situatie wel minder slecht in dan hun collega's in het buitenland en in andere sectoren. Dit verschil komt ook terug wanneer we kijken naar de resultaten voor verloning. De Vlaamse archeologen zijn hierover zelfs matig positief terwijl dit thema bij de rest van de ondervraagden een negatieve score krijgt.

3.5. Conclusie

Wanneer we enkele specifieke aspecten van de Vlaamse archeologie onder de loep nemen, zien we dat deze nog steeds een redelijk negatieve score krijgen. De opleiding haalt positieve punten, maar de uitwerking van een duidelijke visie, de organisatie van het archeologische werkveld en de integratie met andere beleidsdomeinen krijgen negatieve commentaar. Hoewel logistiek, veiligheid en begeleiding positief scoren, is een groot pijnpunt nog steeds tijdsdruk en dit op vrijwel alle vlakken. Ook doorstromen van informatie en depotwerking scoren negatief. De verloning wordt dan weer voorzichtig positief bevonden. Er is nog een hoop werk aan de winkel voor deze onderwerpen.

4. Informatiedoorstroming

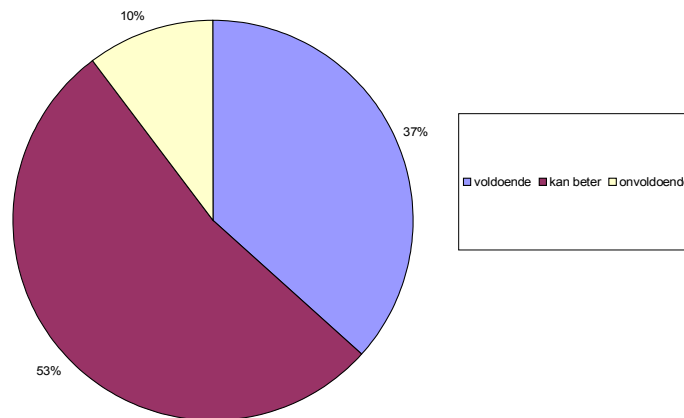
4.1. Vindt u dat u voldoende geïnformeerd bent over de instellingen in de Vlaamse archeologische sector en hun specifieke rol?

Algemeen:

Globaal gesteld is 35,5 % van de ondervraagden van mening dat ze voldoende geïnformeerd zijn over de actoren en de werking in de Vlaamse archeologie. 72 % van deze mensen is rechtstreeks actief in de Vlaamse archeologie, terwijl 13 % van de positieve antwoorden werkzaam zijn in het buitenland.

Iets meer dan de helft (51,5 %) van de ondervraagden is van mening dat ze wel voldoende geïnformeerd zijn over de instellingen in de Vlaamse archeologische sector en hun specifieke rol maar dat deze informatie beter kan. Van deze mensen is 75 % werkzaam in de Vlaamse archeologie en dus rechtstreekse betrokkene.

Slechts 10 % is ronduit ontevreden over de informatie over de instellingen en hun rol binnen de Vlaamse archeologie.

Grafiek 4: algemene mening over bekende informatie over de instellingen in de Vlaamse archeologische sector en hun specifieke rol.

Per deelsector:

Een opvallend en belangrijk gegeven is dat mensen die werkzaam zijn in beheer en beleid zich beter geïnformeerd voelen dan mensen die werkzaam zijn als uitvoerder op het veld. Binnen de overige categorieën voelt men zich in gelijke mate goed dan wel minder goed ingelicht.

Conclusie:

Net zoals bij de vorige enquête vindt zowat de helft van de ondervraagden dat de informatiedoorstroming beter kan. Het aantal mensen dat zich wel voldoende geïnformeerd voelt, is echter gestegen van 20% naar 35,5%, waaruit men zou kunnen besluiten dat er meer doorzichtigheid is over de verdeling, rol en functies van de instellingen werkzaam in de Vlaamse archeologie. Rekening houdend met het feit dat een groot deel van de goed geïnformeerde mensen in de sector 'beheer en beleid' werken, is echter voorzichtigheid geboden en mag deze conclusie niet te snel genomen worden. Algemeen blijft dus de vraag naar meer duidelijkheid en meer informatie over de instellingen die actief zijn in de Vlaamse archeologie en hun specifieke rol.

4.2. De voorbije jaren kende de Vlaamse archeologie grote veranderingen. Hoe evalueert u uw betrokkenheid bij dit proces?

Algemeen:

Bijna de helft van de ondervraagden (42 %) is van mening dat hij onvoldoende betrokken is maar toch voldoende geïnformeerd. Van deze groep is 54 % werkzaam in de Vlaamse archeologie. Een kwart weet zich voldoende geïnformeerd én betrokken. Opmerkelijk gaat het binnen deze groep enkel om mensen werkzaam in de Vlaamse archeologie. Een klein kwart (22,5 %) voelt zich onvoldoende betrokken en geïnformeerd. Hiervan is 78,5 % werkzaam in de Vlaamse archeologie.

Per deelsector:

Ook hier geldt wat voordien al tot uiting kwam: de groep mensen werkzaam in de sector 'beheer en beleid' voelt zich voldoende betrokken en geïnformeerd, terwijl de meeste uitvoerders op het veld zich onvoldoende betrokken voelen (alhoewel de ene zich beter geïnformeerd voelt dan de andere). Voor de andere sectoren is de spreiding gelijk verdeeld.

Conclusie:

Er is een algemene vraag naar meer betrokkenheid in het proces van verandering in de Vlaamse archeologie en betere informatiedoorstroming. Voornamelijk de mensen werkzaam in de deelsector 'beheer en beleid' voelen zich het meest betrokken en geïnformeerd. Zij zijn dan ook van dichtbij betrokken bij dit veranderingsproces.

4.3. In het kader van de voorbereiding van de implementatie van Malta werd door het beleid bijna drie jaar geleden een overleg georganiseerd met de sector en andere betrokken sectoren, de zogenaamde Klankbordgroep Malta.

A. Hoe evalueert u de betrokkenheid van uw deelsector in dit proces?

Algemeen:

Een kwart van de ondervraagden is tevreden over de betrokkenheid en informatie over het proces van de implementatie van Malta. Nog een kwart wil meer betrokken worden maar is toch tevreden met de informatiedoorstroming terwijl 32 % zich ontevreden uit over de betrokkenheid en de informatie over dit proces. Van al deze groepen zijn de meeste antwoorden afkomstig uit de Vlaamse archeologie.

Per deelsector:

Opnieuw is er de vaststelling dat de archeologen werkzaam in de sector 'beheer en beleid' zich het best betrokken en geïnformeerd voelen. Toch onderscheidt zich binnen deze groep een derde af dat zich onvoldoende betrokken en geïnformeerd weet. Binnen de groep uitvoerders op het veld is een gelijke verdeling te zien over de mening al dan niet betrokken te zijn.

Conclusie:

Meer dan de helft van de ondervraagden had meer betrokkenheid gewenst bij de voorbije consultatie. Van deze groep is een kleine meerderheid ook vragende partij voor meer informatie.

Opmerkelijk is dat binnen de sector 'beheer en beleid' een derde van de mensen zich onvoldoende betrokken voelen terwijl de anderen tevreden zijn. De ontevreden mensen zijn gelijk gespreid over de verschillende overheden en instanties.

B. Hoe evalueert u de betrokkenheid van de sector in haar geheel sinds deze consultatie?

Algemeen:

Ruim 68 % is van oordeel dat de betrokkenheid van de sector sinds de consultatie van de Klankbordgroep onvoldoende is. De meerderheid van deze groep is ontevreden over zowel de betrokkenheid als de informatiedoorstroming. De rest van de ondervraagden vindt zich wel onvoldoende betrokken maar toch voldoende geïnformeerd. Slechts 13 % van alle antwoorden wijst op een voldoende betrokkenheid en voldoende informatie. De mening van de archeologen die in het buitenland actief zijn, wijkt niet af van deze van de archeologen werkzaam in het Vlaamse werkveld.

Per deelsector:

Wat deze vraag betreft, is een opmerkelijke kentering waar te nemen ten opzichte van de vorige vragen. Het zijn namelijk vooral de mensen uit de sector 'beleid en beheer' (53 % binnen deze groep) en de uitvoerders op het veld (33 % binnen deze groep) die zich noch betrokken noch geïnformeerd voelen sinds de laatste consultatie van het werkveld i.v.m. de implementatie van Malta.

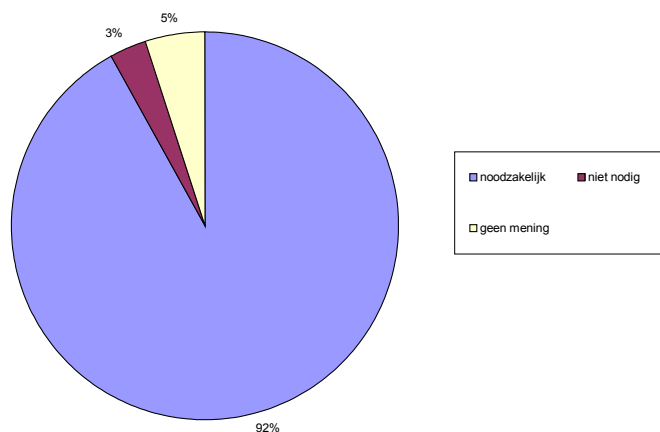
Conclusie:

Het is duidelijk dat gans de sector vragende partij is om de samenwerking ter voorbereiding van de implementatie van Malta, die opgestart was in de Klankbordgroep, opnieuw leven in te roepen.

4.4. Dient de sector volgens u betrokken te worden bij het uitwerken van de uitvoeringsmodaliteiten van het Verdrag van Malta?

Algemeen:

Op deze vraag antwoordde 92 % van de ondervraagden duidelijk positief. Zowel de archeologen in Vlaanderen als de archeologen werkzaam in het buitenland zijn deze mening toegedaan. Slechts 3 % meent dat de sector niet betrokken hoeft te worden en 5% heeft hierover geen uitgesproken mening.

Grafiek 5: algemeen oordeel over het al dan niet betrekken van gans de sector bij het uitwerken van de uitvoeringsmodaliteiten van het Verdrag van Malta?

Per deelsector:

Binnen de Vlaamse archeologie is elk werkdomein het unaniem eens dat de sector betrokken moet zijn bij de uitwerking van het Verdrag van Malta. De 3 % die van oordeel is dat er geen noodzaak is tot betrokkenheid van gans de sector, is afkomstig uit de groep werkzaam in 'beleid en beheer'.

Conclusie:

De antwoorden op deze vraag bevestigen de uitdrukkelijke wens die eerder al tot uiting kwam: de sector vraagt met aandrang om verder betrokken te worden bij het uitwerken van de uitvoeringsmodaliteiten van het Verdrag van Malta.

4.5. Algemene conclusie informatiedoorstroming

Over het algemeen is duidelijk dat de sector ten opzichte van de vorige bevraging zich wel beter geïnformeerd voelt maar dat er toch nog wat schort aan de doorstroming van de informatie zowel op vlak van de werking van de instellingen in de Vlaamse archeologie als op vlak van de verdere voorbereidingen rond de implementatie van het Verdrag van Malta.

Uit de antwoorden van de mensen werkzaam in de Vlaamse archeologie blijkt ook dat de groep werkzaam in 'beleid en beheer' zich over het algemeen beter geïnformeerd en betrokken voelt dan de andere groepen en dan vooral de groep uitvoerders op het veld. Alleen voelen zij zich eveneens minder betrokken en geïnformeerd sedert de laatste consultatie rond deze voorbereidingen. In de groep 'beleid en beheer' ziet een kleine minderheid geen nut in de betrokkenheid van de sector bij het uitwerken van de uitvoeringsmodaliteiten van het Verdrag van Malta, terwijl dit duidelijk toch de uitdrukkelijke wens van de meeste Vlaamse archeologen blijkt te zijn.

Uit deze bevraging blijkt heel opvallend de vraag van de Vlaamse archeologie om nog betere informatie én een nieuwe opstart van een Klankbordgroep ter voorbereiding van de implementatie van het Verdrag van Malta.

5. Rol van de diverse actoren: publiek versus privaat

Bij de eerste enquête werd de principiële vraag gesteld 'of' de archeologische sector publiek dan wel privaat dient te worden georganiseerd. Deze vraag is inmiddels door de realiteit achterhaald, aangezien de "private actoren veel meer op het terrein zijn gekomen". Deze marktwerking betekent niet dat de rollen en verantwoordelijkheden van publiek en privaat zouden zijn uitgeklaard. De enquête leverde hierbij verrassende resultaten op.

Er zijn twee opvallende clusters bij de resultaten:

5.1. Voor en na onderzoek

Met betrekking tot 'beleid en beheer' en 'depotbeheer' vindt het merendeel dat de sturing hiervan een overheidstaak is (twee keer 93 %). Dit geldt ook voor de uitvoering van het beleid en de depotwerking (respectievelijk 79 % en 85 %), hoewel ca. een derde van de antwoorden (37% en 35 %) hierbij ook een rol weggelegd ziet voor privaat initiatief.

5.2. Onderzoek zelf

Met betrekking tot het onderzoek (vooronderzoek, onderzoek-veldwerk, uitwerking en rapportage) vindt eveneens het merendeel van de ondervraagden dat de aansturing van het onderzoeksproces vanuit de overheid dient te gebeuren (ca. 85 %). Bij de uitvoering is opvallend dat hierbij een verschuiving optreedt: zowel de overheid (ca. 60 %) als de private partijen (ca. 80%) wordt hierbij een rol toegekend.

5.3. Algemeen beeld

De sturende rol van de overheid (= publiek) wordt door quasi alle correspondenten als belangrijk aangestipt, met scores die gaan van 85 % tot 93 %. Opvallend hierbij is dat deze positieve keuze voor de sturende rol door de overheid bijna even vaak een negatieve keuze betekent ten aanzien van sturing door private partijen (scores die gaan van 5% tot maximaal 20 %).

Deze tweedeling is veel minder uitgesproken als de vraag wordt gesteld naar de rol van overheid/ privé bij de uitvoeringspraktijk. Hierbij wordt vaak gekozen voor uitvoering door zowel de overheid als door private partijen. Bij bijna de helft van de antwoorden werd geen keuze gemaakt, maar werd zowel 'publiek' als 'privaat' aangevinkt: Zo vinden bijvoorbeeld 45 % van alle correspondenten dat zowel 'publieke' als 'private' archeologen onderzoek (veldwerk) mogen uitvoeren, bijna evenveel correspondenten (41 %) vinden dat dit ook geldt voor de daaruit voortvloeiende uitwerking en rapportage. In vergelijking met de eerste enquête vindt hierbij een duidelijke verschuiving plaats: de uitvoering van archeologisch onderzoek door private partijen wordt in toenemende mate aanvaard.

5.4. Enkele bedenkingen en vragen bij de bipolaire opdeling publiek – privaat.

Aangezien de discussie omtrent de rolverdeling tussen publieke en private actoren in de Vlaamse archeologie met min of meer klokvaste regelmaat de kop opsteekt in de Vlaamse archeologie, lijken een aantal open vragen en bedenkingen hier op zijn plaats.

Bijna iedereen is overtuigd van het belang van een sturende rol door de overheid. Hetzelfde geldt eveneens voor de onderzoekspraktijk, de meeste archeologen zijn ervan overtuigd dat de overheid ook aan het onderzoek (incl. bijvoorbeeld universiteiten/ VIOE) moet deelnemen. Dit neemt niet weg dat er een verschuiving in het denken is waar te nemen: met name bij het uitvoeren van veldwerk en de bijhorende rapportage ziet het werkveld in toenemende mate ook een rol weggelegd voor privé partijen.

Uit de cijfers blijkt niet of deze verschuiving getuigt van berustend realisme dan wel van een duidelijke overtuiging. De huidige de facto gerealiseerde marktwerking is niet voorafgegaan door een helder debat over de rol van de partijen. Een publiek debat over de merites van marktwerking is al evenmin gevoerd. Heel waarschijnlijk is daar ook het momentum niet meer voor. Het onderscheid tussen publiek en privaat vervaagt bovendien in de praktijk. In toenemende mate participeren bijvoorbeeld universiteiten aan contractarcheologie, wat de academische archeoloog met de vraag confronteert of en wanneer hij een publiek-wetenschappelijk dan wel privaat belang dient. Overheden hebben bijvoorbeeld niet noodzakelijk enkel een neutrale, sturende rol, maar treden zo nu en dan ook op als verstoorder/ projectontwikkelaar.

Deze relativerende woorden betekenen zeker niet dat het debat over een goede rolverdeling niet actueel zou zijn, integendeel. De categorieën 'publiek' of 'privaat' lijken ons hierbij niet altijd verder te brengen, ze lijken te breed en te diffuus om de problemen scherp in het vizier te krijgen. Wie archeologie enkel door een 'marktbril' bekijkt, kan argumenteren dat overheden niet mogen deelnemen aan contractarcheologie omdat ze hierdoor zowel 'rechter' (sturende rol) als 'partij' (uitvoerder onderzoek) worden. De maatschappij in brede zin heeft er belang bij dat de resultaten van het onderzoek niet versnipperen over verschillende bedrijven, maar gesynthetiseerd worden en terug vertaald naar het brede publiek. Vanuit een wetenschappelijke 'onderzoeksbril' hebben alle archeologen er belang bij dat het onderzoek kwalitatief hoogstaand wordt uitgevoerd, met de juiste methodes en vragen. Een verstoorder heeft dan weer belang bij snelheid, een goede prijs, heldere afspraken met de overheid, weinig bureaucratische rompslomp, een leesbaar rapport.

Deze belangen riskeren elkaar te bijten. Het is verkeerd om te denken dat de archeoloog enkel een willoos slachtoffer zou zijn van de onvolkomen structuren waarbinnen hij werkt, of van versmachtende beperkingen in tijd en middelen op basis van vraag en aanbod. De categorieën 'overheid' dan wel 'prive' houden op zich geen garantie in voor de kwaliteit van het geleverde werk. Een discussie over de rollen in het archeologisch onderzoeksproces gaat bovendien over meer en ook over andere partijen.

Een greep uit de mogelijke vragen: Welke overheid is waarvoor bevoegd? Vaak wordt hierbij naar de centrale Vlaamse overheid gekeken. Zij staan aan de lat om kwaliteitsnormen, onderzoekskaders, maar ook beslissingen in individuele dossiers te nemen. Wat is de rol van de provincie? Wat is de rol van de gemeentes? Wat is de rol van intergemeentelijke samenwerkingsverbanden? Wat is de rol van universiteiten? Ondersteunen deze publieke partijen met hun eigen belangen elkaar binnen heldere afspraken of worden de territoria ad hoc bevochten? Wat is de rol van de verstoorder/bouwheer? Wat is zijn belang? Heeft hij enkel inspraak in de aspecten tijd en geld, of ook in de inhoud van het geleverde werk?

6. Evaluatie van de werking van het FVA

Het laatste deel van de enquête heeft specifiek betrekking op het FVA en haar werking. Dit moet het FVA toelaten om na te gaan in hoeverre het op goede weg zit en waar het zijn werking dient bij te sturen.

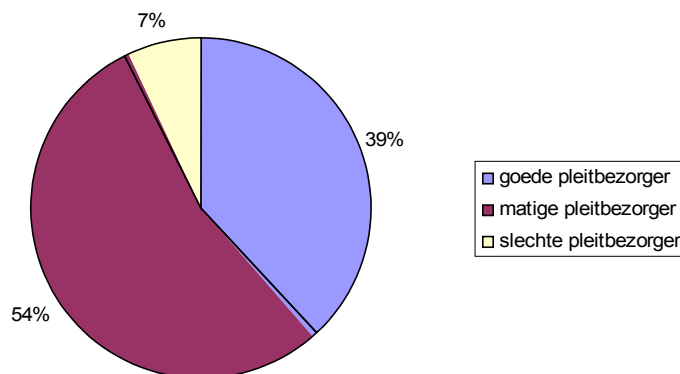
De evaluatie was onderverdeeld in drie vragen. Eerst werd er gepeild naar de huidige status van de respondent en hoe hij/zij zichzelf in de toekomst ziet in de werking van het FVA. In een tweede vraag werd er gevraagd om de werking van het FVA te beoordelen en in een derde vraag werd tenslotte gepeild naar de thema's waaraan het FVA volgens de respondenten in de toekomst aandacht moeten besteden.

6.1. Betrokkenheid bij het FVA

Van de 62 respondenten gaven er 55 (of 89%) antwoord op deze vraag. 13 personen (of 25%) gaven aan reeds actief lid te zijn en dit ook te willen blijven. 33 personen (of 60%) gaven aan sympathisant te zijn. Hiervan wilden 8 personen in de toekomst actief lid worden. 8 mensen (15%) gaven aan noch actief lid, noch sympathisant te zijn. Hiervan worden 6 personen in de toekomst sympathisant.

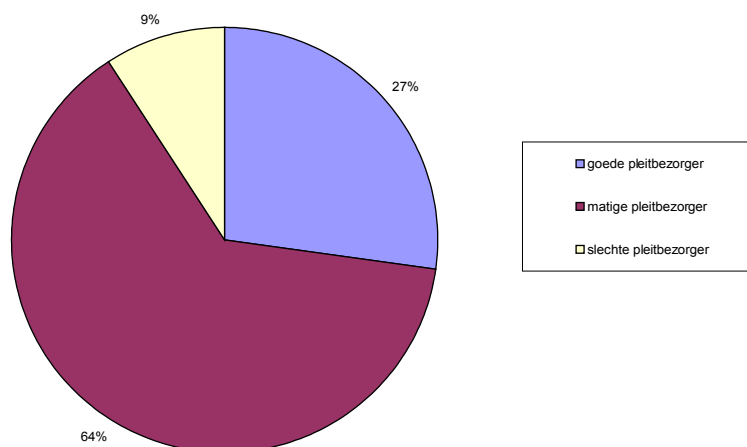
6.2. Het FVA wil een goede pleitbezorger zijn voor de Vlaamse archeologie. Naar uw mening lukt dit (...)

Van de 62 respondenten gaven er 55 (of 89%) antwoord op deze vraag. Hiervan zijn er 44 werkzaam in de Vlaamse archeologie en 11 in de buitenlandse archeologie. Volgens 17 (of 39%) archeologen werkzaam in de Vlaamse archeologie lukt dit goed. Volgens 24 (of 54%) personen lukt dit gedeeltelijk. 3 archeologen (of 7%) vinden dat het FVA geen goede pleitbezorger is voor de Vlaamse archeologie.

Grafiek 6: FVA als goede pleitbezorger voor de Vlaamse archeologie volgens archeologen werkzaam in de Vlaamse archeologie

Bij de archeologen werkzaam in de buitenlandse archeologie vertonen de cijfers een gelijkaardig resultaat. Volgens 3 (of 27%) archeologen slaagt het FVA in haar missie. 7 personen (of 64%) vindt dat dit gedeeltelijk lukt en 1 persoon (of 9%) vindt dat het FVA niet slaagt in het vervullen van haar missie.

Grafiek 7: FVA als goede pleitbezorger voor de Vlaamse archeologie volgens archeologen werkzaam in de buitenlandse archeologie

De resultaten op deze vraag zijn niet te vergelijken met de eerste opiniepeiling, omdat toen nog geen evaluatie kon gemaakt worden van de werking.

In 2005 juichte alleszins 81% van de ondervraagden het bestaan van het FVA toe. Uit de reacties bleek duidelijk dat er een grote nood was aan een onafhankelijk platform dat mee helpt een open debat mogelijk te maken in de Vlaamse archeologie. Heel veel respondenten gaven te kennen dat er tot op dat ogenblik in de Vlaamse archeologie geen medium was om dit mogelijk te maken. Uit de huidige enquête blijkt dat volgens een derde van de respondenten het FVA waar maakt wat men van de vereniging verwacht. Meer dan de helft van de ondervraagden vindt dat het FVA gedeeltelijk slaagt in het vervullen van haar missie, maar niet in alle aspecten. Wanneer we kijken naar wat verderop in de bevraging wordt gespecificeerd als verwachting ten aanzien van het FVA, valt op dat hierover uiteenlopende meningen bestaan.

6.3. Het FVA moet zich in de toekomst buigen over (...)

Van de 62 respondenten gaven er 55 (of 89%) antwoord op deze meerkeuzevraag. De resultaten van de bevraging bij de archeologen werkzaam in de Vlaamse archeologie en werkzaam in de buitenlandse archeologie worden hier samen besproken aangezien ze geen noemenswaardige verschillen vertonen. Uit de bevraging blijkt dat van de opgesomde thema's er twee een duidelijke voorkeur krijgen, namelijk maatschappelijk draagvlak voor archeologie en de toestand van de Vlaamse archeologen (sociaal statuut). De andere drie thema's (de wetgeving, de kwaliteit van de Vlaamse archeologie en het politiek draagvlak) worden een gelijkaardig belang toegekend.

7. Conclusies en aandachtspunten

Vier jaar na het rapport van de eerste bevraging omtrent de archeologie in Vlaanderen is er nu ook een opvolger. In dit rapport zijn de resultaten van de tweede bevraging besproken en vergeleken met het rapport uit 2006. Het rapport bekijkt zowel de Vlaamse archeologie als de werking van het FVA.

7.1 Aandachtspunten ten aanzien van de actuele situatie van de Vlaamse archeologie

De meerderheid van de bevrageden vindt dat de huidige situatie van de Vlaamse archeologische sector voor verbetering vatbaar is, slechts een minderheid vindt dat de situatie ronduit slecht is. Het zijn vooral de buitenlandse archeologen die de verhouding naar het negatieve trekken. Als men de vergelijking maakt met de vorige enquête, stelt men vast dat de meningen van 'slecht' naar 'kan beter' zijn verschoven, maar dat de groep van de positivisten nagenoeg dezelfde is gebleven. Algemeen ziet men dus wel een verbetering in de loop van de vier jaar, maar zijn het vooral de archeologen tewerkgesteld in de Vlaamse archeologie die dit ervaren. Mogelijk is de verbetering voor onze collega's werkzaam in het buitenland nog niet heel duidelijk.

Uit de resultaten komt duidelijk naar voren dat de bestaande structuren die waken over zowel het archeologisch erfgoed als over het beheer en de productie van kennis van dit archeologisch erfgoed niet naar behoren werken. Een ruime helft van de deelnemers wijt dit gebrek aan efficiëntie aan een tekort aan middelen. Een kleine helft vindt dat de oorzaak van ondoeltreffendheid en inefficiëntie aan de structuur zelf te wijten is. Ook in 2006 tekende dezelfde tendens zich af. Alleen is de groep die het falen aan de structuur zelf wijten, gestegen met een kleine 10%, terwijl diegenen die het aan het tekort aan middelen wijten lichtjes is gedaald. De indruk wordt dus gewekt dat er meer dan vroeger nood is om de structuur zelf ook aan te pakken.

Wanneer we polsen naar enkele specifieke aspecten van de Vlaamse archeologie valt op dat er nog heel wat pijnpunten zijn. Tijdsdruk op alle vlakken bij een onderzoek is nog steeds voelbaar en ook de uitwerking van een duidelijke visie, de organisatie van het archeologische werkveld, depotwerking, doorstromen van informatie en de integratie met andere beleidsdomeinen krijgen negatieve commentaar. Toch zijn er ook positieve punten. Opleiding, logistiek, begeleiding, veiligheid en verloning scoren licht tot voldoende positief.

Over het algemeen is duidelijk dat de sector ten opzichte van de vorige bevraging zich wel beter geïnformeerd voelt, maar dat er toch nog wat schort aan de doorstroming van de informatie zowel op vlak van de werking van de instellingen in de Vlaamse Archeologie als op vlak van de verdere voorbereidingen rond de implementatie van het Verdrag van Malta.

Uit de antwoorden van de mensen werkzaam in de Vlaamse Archeologie blijkt ook dat de groep werkzaam in 'beleid en beheer' zich over het algemeen beter geïnformeerd en betrokken voelt dan de andere groepen en dan vooral de groep uitvoerders op het veld. Alleen voelen zij zich eveneens minder betrokken en geïnformeerd sedert de laatste consultatie rond deze voorbereidingen. In de groep 'beleid en beheer' ziet een kleine minderheid geen nut in de betrokkenheid van de sector bij het uitwerken van de uitvoeringsmodaliteiten van het Verdrag van Malta, terwijl dit duidelijk toch de uitdrukkelijke wens van de meeste Vlaamse archeologen blijkt te zijn.

Deze enquête vormt dus duidelijk een oproep naar een nog betere informatie én een nieuwe opstart van een Klankbordgroep ter voorbereiding van de implementatie van het Verdrag van Malta.

Bijna iedereen is overtuigd van het belang van een sturende rol door de overheid. Hetzelfde geldt eveneens voor de onderzoekspraktijk, de meeste archeologen zijn ervan

overtuigd dat de overheid ook aan het onderzoek (incl. bijvoorbeeld universiteiten/ VIOE) moet deelnemen. Dit neemt niet weg dat er een verschuiving in het denken is waar te nemen: met name bij het uitvoeren van veldwerk en de bijhorende rapportage ziet het werkveld in toenemende mate ook een rol weggelegd voor privé partijen.

Uit de cijfers blijkt niet of deze verschuiving getuigt van berustend realisme dan wel van een duidelijke overtuiging. De huidige de facto gerealiseerde marktwerking is niet voorafgegaan door een helder debat over de rol van de partijen. Een publiek debat over de merites van marktwerking is al evenmin gevoerd. Heel waarschijnlijk is daar ook het momentum niet meer voor. Het onderscheid tussen publiek en privaat vervaagt bovendien in de praktijk.

Deze relativiserende woorden betekenen zeker niet dat het debat over een goede rolverdeling niet actueel zou zijn, integendeel. De categorieën 'publiek' of 'privaat' lijken ons hierbij niet altijd verder te brengen, ze lijken te breed en te diffuus om de problemen scherp in het vizier te krijgen. Wie archeologie enkel door een 'marktbril' bekijkt, kan argumenteren dat overheden niet mogen deelnemen aan contractarcheologie omdat ze hierdoor zowel 'rechter' (sturende rol) als 'partij' (uitvoerder onderzoek) worden. De maatschappij in brede zin heeft er belang bij dat de resultaten van het onderzoek niet versnipperen over verschillende bedrijven, maar gesynthetiseerd worden en terug vertaald naar het brede publiek. Vanuit een wetenschappelijke 'onderzoeksbril' hebben alle archeologen er belang bij dat het onderzoek kwalitatief hoogstaand wordt uitgevoerd, met de juiste methodes en vragen. Een verstoorder heeft dan weer belang bij snelheid, een goede prijs, heldere afspraken met de overheid, weinig bureaucratische rompslomp, een leesbaar rapport.

Deze belangen riskeren elkaar te bijten. Het is verkeerd om te denken dat de archeoloog enkel een willeloos slachtoffer zou zijn van de onvolkomen structuren waarbinnen hij werkt, of van versmachtende beperkingen in tijd en middelen op basis van vraag en aanbod. De categorieën 'overheid' dan wel 'prive' houden op zich geen garantie in voor de kwaliteit van het geleverde werk. Een discussie over de rollen in het archeologisch onderzoeksproces gaat bovendien over meer en ook over andere partijen.

7..2 Aandachtspunten ten aanzien van de werking van het FVA

A. Betere en regelmatige communicatie over lopende acties

Momenteel wordt over de werking van het FVA gecommuniceerd via nieuwsbrieven. Voorts worden op de jaarlijkse algemene vergadering naast de effectieve leden, ook alle steunende en sympathiserende leden uitgenodigd. Tijdens de algemene vergadering wordt telkens een jaaroverzicht van de werking gepresenteerd. Deze nieuwsbrieven en de verslagen van de algemene vergaderingen zijn op de website van het FVA terug te vinden.

Uit de reacties op de bevraging blijkt echter dat de werking van het FVA bij de leden toch niet voldoende gekend is. Dit wordt ook door het FVA zelf aangevoeld, op basis van persoonlijke contacten.

Het FVA zal daarom de communicatie omtrent haar werking bijwerken. Een overzicht van de werking, gestructureerd per 'beleidslijn' en met vermelding van de respectievelijke verantwoordelijken, zal duidelijk zichtbaar op website geplaatst worden. Dit overzicht zal voortaan op maandelijkse basis bijgewerkt worden.

B. Vraag naar interactie, werkgroepen, ...

Versillende personen hebben hun interesse betoond om op één of andere wijze mee te werken. Er is ook vraag naar meer interactie.

Het FVA kan dit engagement alleen maar toejuichen. De werking berust momenteel uitsluitend op vrijwilligerswerk, waardoor medewerking van de leden zeker welkom is. Het is bovendien een vereiste wil het FVA effectief als een forum voor de sector fungeren. De inschakeling van de leden bij de concrete werking van het FVA kan hiertoe een belangrijke stap zijn.

Tezelfdertijd is een zekere discrepantie vast te stellen tussen deze vraag tot meer interactie en betrokkenheid via werkgroepen enerzijds, en het concrete engagement van de leden anderzijds. Momenteel houdt het FVA op min of meer jaarlijkse basis een oproep tot medewerking, of stelt het de vraag naar suggesties voor de werking. Hoewel meer interactie verwacht wordt, blijkt dit in de praktijk niet steeds evident op vrijwillige basis.

Sprekend in dit opzicht is het contrast tussen de duidelijke suggestie van de leden om meer aandacht te besteden aan het maatschappelijk draagvlak (zie resultaten bevraging), en de beperkte reacties op een eerdere oproep tot medewerking aan de werkgroep 'maatschappelijk draagvlak'.

Uit de diverse reacties de afgelopen jaren blijkt er vooral voldoende concreet engagement bij de leden aanwezig om mee te werken aan de organisatie van het Archeologisch Forum, terwijl engagement voor andere werkgroepen (bijv. politiek draagvlak, maatschappelijk draagvlak, ruimtelijke ordening) moeilijk te vinden is.

Het FVA zal deze vraag tot meer interactie alleszins ter harte nemen.

C. Platformfunctie

Een van de zaken die aanleiding gaven tot de oprichting van het FVA was de vaststelling dat er een gebrek was aan een organisatie of platform waar archeologen, los van hun beroepssituatie, konden discussiëren over de Vlaamse archeologie. Een platform dat de verschillende deelsectoren om de tafel kon brengen. Het is duidelijk dat dit nog steeds één van de belangrijkste verwachtingen is die men ten aanzien van het FVA heeft. Het FVA zal dan ook dit aspect blijvend aandacht schenken door middel van de organisatie van ondermeer het Archeologisch Forum, het verder zetten van gesprekken met de diverse actoren binnen de Vlaamse archeologie en het consulteren van de leden. Wij hopen met deze opiniepeiling hier alvast verder toe bij te dragen en willen bij deze iedereen die de tijd genomen heeft om aan deze bevraging mee te werken, van harte bedanken!